

Provinční rekonstrukční týmy (PRTs - Provincial Reconstruction Teams) jsou relativně novým pojmem a prvkem v koaličních operacích. Tyto týmy operují v Afghánistánu od konce roku 2002. Hodnocení jejich práce je velmi složité a ne zcela jednoznačné. Následující článek si klade za cíl uvést nejširší vojenskou veřejnost do problematiky PRT, seznámit ji s hlavními principy práce těchto týmů v různých podmínkách: bezpečnostních, národnostních, ekonomických atd. Zároveň chce poukázat na základní problémy, které provázely jejich vznik a působení v zemích, které již s jejich výstavbou a prací mají svoje zkušenosti.

Koncept provinčních rekonstrukčních týmů

O PRT se začíná hovořit ve spojitosti s operací Enduring Freedom (OEF) v Afghánistánu, v souvislosti s předpokládaným přechodem z bojové fáze této operace, do její stabilizační a rekonstrukční roviny. Původní myšlenka, tak jak byla koncipována v listopadu 2002, hovořila o malých společných civilně-vojenských týmech podporujících centrální kábulskou vládu cestou podpory bezpečnostních struktur a zahájením rekonstrukčních programů. První tři týmy vznikly na přelomu roku 2002 a 2003. V únoru 2003 pak byl přijat základní dokument „Principy práce PRT“ (PRT Working Principles). V tomto materiálu jsou stanoveny tři základní oblasti aktivit PRT. Jsou to :

- ☐ bezpečnost,
- ☐ rekonstrukce,
- ☐ podpora centrální vlády.

Postupně se do aktivit PRT zapojují i další státy NATO a v průběhu roku 2004 působí v Afghánistánu 19 týmů. Jejich velikost kolísá v závislosti na konkrétním prostoru, ve kterém působí (velikost, bezpečnostní situace, složitost situace místního obyvatelstva, podmínky, ve kterých pracuje místní vláda atd.) Obvykle mají 50-300 osob, přičemž výrazně převažuje počet vojáků nad civilními příslušníky (90-95 %).

Typický PRT se skládá z :

- ☐ velitelství,
- ☐ sekce CIMIC,
- ☐ rekonstrukční tým pod civilním vedením,
- ☐ ženisté,
- ☐ vojenské týmy k zajištění bezpečnosti,
- ☐ zabezpečovací jednotky a logistika,
- ☐ zdravotnický tým,
- ☐ skupina tlumočnicků.

PRT jsou vojensky zabezpečeny jen tak, aby byly schopny zajistit vlastní obranu. Důraz jejich činnosti je podobně jako u jiných mírových sil položen na vyjednávání a dosažení

dohody mezi místními stranami. Nemají žádnou možnost zasáhnout do ozbrojených srážek, či bojů mezi místními představiteli, proti obchodu s drogami nebo jiným formám kriminality.

Nejdůležitějším faktorem práce těchto týmů je důraz na koordinaci civilních a vojenských aktivit vedoucích k vytvoření vhodných podmínek pro realizaci rekonstrukčních projektů a provedení reform v oblasti bezpečnosti. V tomto ohledu jsou si velmi podobné PRT a CIMIC (Civil-Military Cooperation).

Podobné, ale nikoli stejné. Hlavní rozdíl mezi PRT a CIMIC není v oblasti společné civilně vojenské koordinace nebo propojení jejich aktivit. Ten se nachází v jejich dalších aktivitách a úkolech, které realizují. Zatímco klasický CIMIC tým lze nazvat vojenským nástrojem prvotně určeným k podpoře vojenského úkolu, PRT jsou koncipovány mnohem šířeji. Jedná se především o aktivity směřující k podpoře afghánské vlády a v podpoře rekonstrukce regionu. To staví PRT na kvalitativně novou úroveň.

Úkoly provinčních rekonstrukčních týmů

PRT řízené NATO a koalicí v Afghánistánu mají různý mandát a organizaci. Část týmů nemá mezinárodní mandát a byly vystaveny na základě požadavku afghánské vlády. Další část je řízena pouze USA, jiné jsou tvořeny několika státy, další pak vedou například Německo, Velká Británie, Dánsko. Všechny jsou však řízeny cestou „koaličního úkolového uskupení civilně-vojenských operací“ (CJCMOTF - Coalition Joint Civil-Military Operations Task Force CJCMOTF) v Kábulu. S nárůstem počtu a růstem aktivit PRT se na teritoriu Afghánistánu vytváří multinárodní předem nastavené základny.

Aktivity PRT pod vedením NATO jsou zakotveny v operačním plánu ISAF z 27. června 2004, který stanovuje jasné hranice v práci mezi civilní a vojenskou složkou PRT. Vojenská část zodpovídá za bezpečnost, zatímco civilní prvky jsou zaměřeny na realizaci úkolů spojených s vládním plánem obnovy a aktivitami OSN.

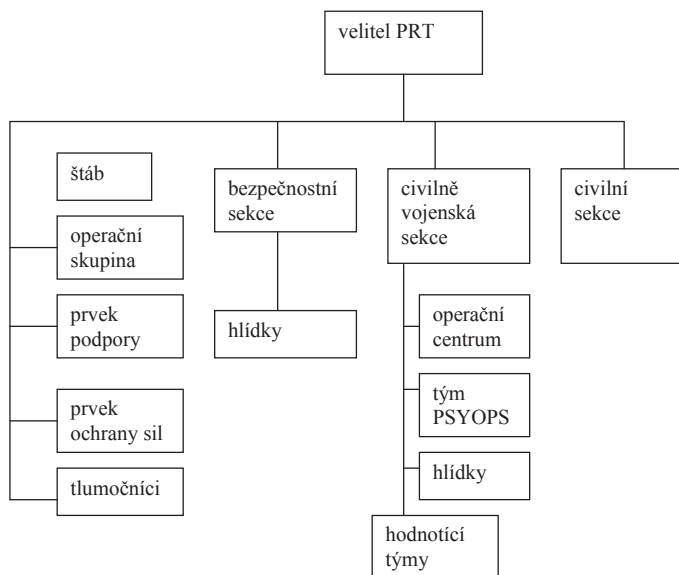
PRT se tedy nezaměřují na klasické humanitární akce. Ty jsou zajišťovány mezinárodními vládními a nevládními organizacemi. Práci týmů ovlivňuje několik zásadních faktorů. Nejdůležitějším z nich je různý úkol a mandát, který mají dvě souběžně v Afghánistánu probíhající operace, jedná se o OEF (Operation Enduring Freedom) a ISAF (International Security Assistance Force).

Různá jsou i zaměření jednotlivých PRT a jejich vůdčích států. Američané se soustřeďují především na znovuvytvoření Afghánské národní armády (ANA), Německo se zaměřilo na policejní výcvik, Italové na reformu soudnictví, Britové na boj proti pěstování a obchodu s narkotiky, Japonsko na odzbrojení a demilitarizaci.

Tři modely PRT

Spojené státy (USA), Německo (GE) a Velká Británie (UK) si vytvořily své vlastní modely PRT a jejich jednotlivé sekce či části jsou stavěny a koncipovány tak, aby zajišťovaly plnění úkolů jednotlivých týmů. Jednotlivé modely se odlišují jak způsobem vedení a složením řídicích orgánů, tak civilně vojenskou organizací, operačním úkolem, využitím ozbrojených složek a velikostí, ale také způsoby financování a vztahy s nevládními organizacemi působícími v prostoru.

PRT USA. Tyto týmy vznikly postupně na bázi malých skupin pracovníků v oblasti civilních záležitostí (CA - Civil Affairs), které působily po celém Afghánistánu, jejichž hlavním úkolem bylo především vyhledat, zajistit a realizovat rychle uskutečnitelné a snadno přijatelné rekonstrukční projekty. Současné PRT mají 50-100 osob a jsou zcela podřízeny vojenskému velení. Skládají se z vojáků, politického dozoru (z vlády USA) a odborníků v oblasti rozvojových a rekonstrukčních projektů. Zjednodušené schéma struktury PRT USA je na obr. 1

Obr. 1: Zjednodušené schéma struktury PRT USA

Přístup USA k PRT klade velký důraz na ochranu a obranu sil. Je to typické pro všechny operace, ve kterých je armáda USA zainteresována. Navíc je nezbytné vzít v úvahu i ten fakt, že provinční rekonstrukční týmy pod vedením USA pracují převážně v jižních oblastech Afghánistánu, kde je bezpečnostní situace velmi komplikovaná a hrozba napadení vysoká. Jejich úsilí je zaměřeno na rychlé a účinné projekty, jejichž prostřednictvím je zisk důvěry místního obyvatelstva. Jedná se především o rekonstrukce škol, budování studní a zdravotnických zařízení. To pak následně ovlivňuje důvěru obyvatelstva v místní i centrální vládu. Průměrné náklady na jeden projekt se pohybují okolo 45 000 dolarů.

Největším problémem konceptu PRT v pojetí USA jsou vztahy s humanitárními organizacemi, které přes postupné dílčí zlepšování zůstávají velmi napjaté. Hlavním důvodem je překrývání aktivit USA PRT a humanitárních organizací. Stírá se tak rozdíl mezi civilní a vojenskou pomocí, což může vést a v mnoha případech i vede k ohrožení bezpečnosti pracovníků nevládních a humanitárních organizací pohybujících se ve stejné oblasti.

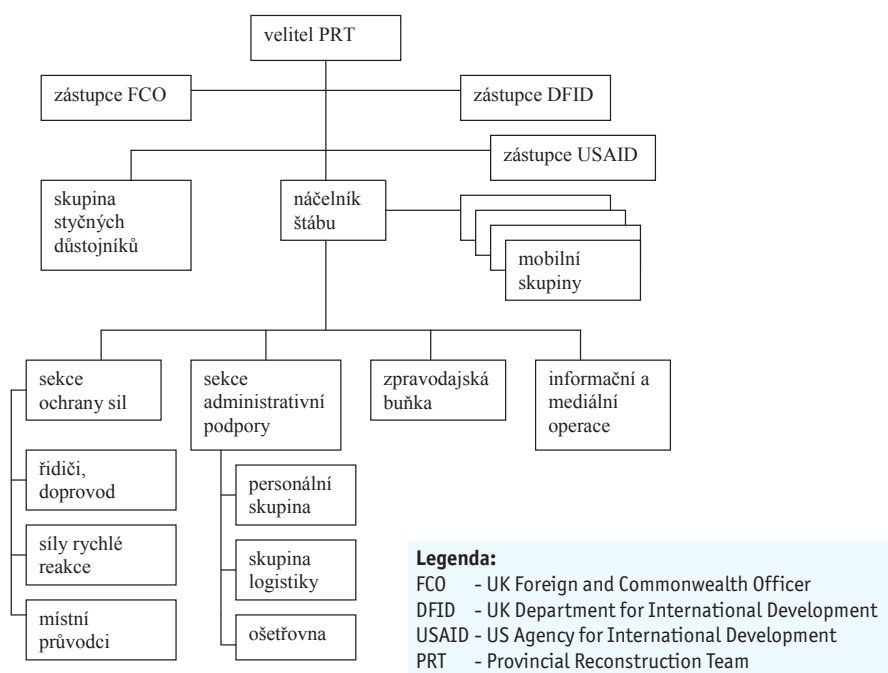
UK PRT. Britové vedli a vedou několik PRT. Počty osob jejich týmů se pohybují podobně jako u amerických okolo 100 osob. Stejná je také jeho struktura.

Na obr. 2 je struktura britského PRT v Mazar-e-Sharif. Skládá se z vojenské, politické a „rozvojové“ složky. Rozdělení kompetencí uvnitř týmů je jasně určeno pevnými hranicemi. Vojenská část má na starost především bezpečnost a zabezpečení reformy bezpečnostních složek

v provincii, politická složka Foreign and Commonwealth Officer (FCO) odpovídá za výstavbu a obnovu institucí zabezpečujících chod oblasti.

Oddělení mezinárodního rozvoje Department for International Development (DFID) je zaměřeno na podporu ekonomického rozvoje a rekonstrukci. Vojenský velitel tak rozhoduje o všem, co souvisí s bezpečností. Civilní složky řídí svoje programy s minimálními zásahy ze strany vojáků.

Nedílnou součástí britských PRT jsou mobilní, lehce vyzbrojené skupiny (5-6 osob), které vykonávají dlouhodobé hlídkování. Sledují a vyhodnocují bezpečnostní a politickou situaci v prostoru jejich činnosti a v případě potřeby působí jako zprostředkovatelé či vyjednávači. Hlavním úkolem je získat kontakty a vybudovat důvěru u místních autorit. Při své činnosti, v souladu s britskou doktrínou mírových operací, se snaží omezit používání přileb a neprůstřelných vest na nezbytné minimum. Při své činnosti jsou zajištěny leteckými silami rychlé reakce.

Obr. 2: Struktura UK PRT v Mazar-e-Sharif

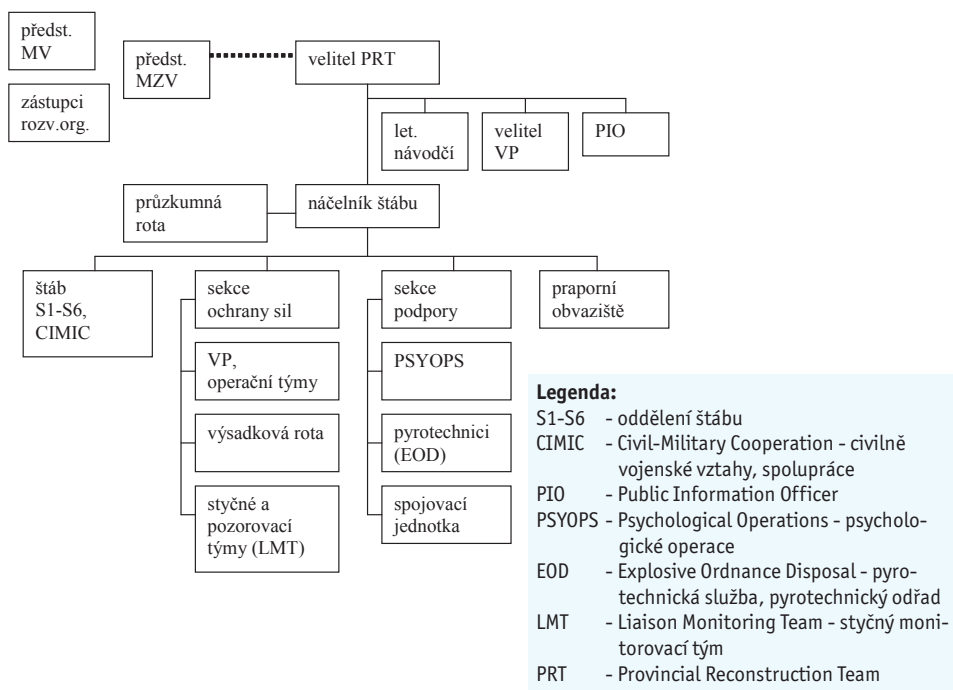
Při zajištění bezpečnosti v provincii spoléhají UK PRT na odzbrojení a demobilizaci ozbrojených skupin a milicí. Na budování a výcvik afghánské národní armády (ANA) a afghánské národní policie (ANP), zastavení obchodu s drogami a budování právního systému. Jejich aktivity jsou prováděny v úzké spolupráci s centrální afghánskou vládou.

Spolupráce UK PRT s nevládními organizacemi NGOs (Non-Governmental Organizations), které pracují ve společné provincii, je na mnohem lepší úrovni než v případě PRT zřízených Spojenými státy. Přes snahy o její další prohloubení se ani v tomto případě není možné zcela vyhnout konfliktním situacím spojených se záměnou pracovníků NGOs s příslušníky britských ozbrojených sil.

Německý (GE) PRT. Německá spolková republika nasadila do operací v Afghánistánu od podzimu 2003 několik PRT. Jedná se o velké týmy čítající okolo 300 osob, z toho je asi 20 civilních osob. Pokud mají počet příslušníků menší (100-150), je logisticky zabezpečován týmem větším. Jsou organizovány na jiných základech, než je tomu v případě Velké Británie a Spojených států. Základ je však stejně jako u předešlých položen na vojácích. Dále na zástupcích ministerstva zahraničí, ministerstva vnitra a zástupců organizací zajišťujících ekonomickou spolupráci a rozvoj.

V německém modelu PRT je, ve srovnání s ostatními, poměrně velký počet civilních osob. Tito „civilové“ nepodléhají vojenskému velení. Jsou řízeni starším představitelem ministerstva zahraničí, který se zúčastňuje pravidelných porad u vojenského velitele.

Na obr. 3 je schematicky znázorněna struktura PRT v Kunduzu. Tam, kde nejsou zastoupeni v týmu představitelé německých vládních orgánů, zabezpečuje rozvojové aktivity složka CIMIC.

Obr. 3: Zjednodušené schéma německého PRT v Kunduzu

Hlavní úkoly, které plní německý PRT, je zajištění bezpečnosti celého kontingentu s důrazem na civilní příslušníky týmu. K tomu přispívá především dlouhodobé ovlivňování bezpečnostního prostředí cestou budování vztahů s lokálními představiteli, zajištění zdravotnické a logistické podpory a dále podporou výcviku ANA. Nedílnou součástí práce týmu je spolupráce s NGOs a zabezpečování menších rozvojových a humanitárních činností jako je hloubení studní, obnova objektů státní správy atd.

K zajištění bezpečnosti provincie přispívá podstatnou měrou činnost hlídek, které pracují na teritoriu. Při své činnosti jsou vždy zabezpečeny ambulancí a prvky ochrany vojsk. Hlídky se pohybují na ozbrojených vozidlech a čítají okolo 30 osob.

Přes pozitivní výsledky především v oblasti bezpečnosti regionu, kterých německé PRT dosáhly, nejsou názory na jejich práci v Afghánistánu vždy pozitivní. Především u NGOs převládá názor, že týmy více dbají na vlastní bezpečnost než na zajišťování rozvojových programů. Přes snahy o spolupráci s mnoha nevládními organizacemi při zajišťování rozvojových programů se jeví, že schopnost využít jejich možností ze strany německého PRT je menší než v případě britského modelu. Problematické je i zapojení německého ministerstva pro rozvoj, které v mnoha případech zůstává mimo plánované programy. Další domácí kritiku vyvolávají nejružnější omezení, která do činnosti PRT prosadila vláda.

Účast AČR na práci PRT v Afghánistánu

V rámci německého PRT v provincii Badakshan s hlavní základnou ve Fayzabádu pracovalo v první polovině roku 2007 čtyřicet příslušníků AČR. Podíleli se na plnění hlavních úkolů PRT, mezi které v první řadě patří:

- ☐ podporovat afghánskou vládu,
- ☐ podílet se na vytvoření a udržení bezpečného prostředí,
- ☐ ochrana vlastních sil,
- ☐ monitorovat situaci v operačním prostoru,
- ☐ podporovat činnosti civilních organizací,
- ☐ podporovat a zajistit rekonstrukce provincie Badakshan,
- ☐ podporovat reformy ANA a ANP.

Vzhledem k jejich zařazení prakticky do celé struktury PRT, podíleli se na plnění celé škály úkolů s důrazem na:

- ☐ patrolování (získávání informací),
- ☐ ochranu základny (staré i nové),
- ☐ ochranu letiště,
- ☐ zabezpečení doprovodů a ochrany osob,
- ☐ záloha velitele PRT.

Zkušenosti, které získali příslušníci AČR při svém působení, jsou výborným východiskem pro další účast České republiky při řešení krize v Afghánistánu.

Shrnutí

Z uvedených skutečností vyplývá, že všechny jmenované modely mají své přednosti, ale zároveň nedostatky, které vedou nebo mohou v dlouhodobém horizontu vést k ohrožení dalšího působení NGOs – bez kterých je jakákoli rekonstrukce země v podstatě nemyslitelná. Mohou tak ohrožit politický a vojenský výsledek operace jako takové. Východiskem může být vytvoření modelu nového, který by využil silných stránek (výhod) popisovaných modelů. Na základě provedené analýzy lze navrhnout jakýsi „ideální“ typ, jehož velikost, struktura a vnitřní postupy spolu s vnějšími vstupy by dokázal:

- ☐ zvýšit rychlost, adresnost a účinnost pomoci poskytované jak obyvatelstvu, tak místní vládě a jejím silovým složkám,
- ☐ uplatnit britský přístup k zajištění bezpečnosti, což může vést v konečném důsledku k uvolnění sil, které jsou využívány v US a GE modelu k ochraně,

- ❑ dosáhnout většího zapojení a NGOs do rekonstrukčních prací v provincii cestou společného plánování a koordinace aktivit s jasným oddělením aktivit prováděných vojáky a NGOs, což povede ke zvýšení bezpečnosti pracovníků těchto organizací,
- ❑ vycházet z principu rovnosti mezi PRT a NGOs,
- ❑ vytvořit jasná pravidla koordinace (podřízenosti) vojenské a civilní části týmu, ujasnit status civilních příslušníků týmu,
- ❑ zajistit koordinovaný přístup k práci PRT s místními autoritami,
- ❑ zajistit pro rekonstrukční programy dostatečné a dostatečně pružné finanční krytí.

Jistě by bylo možné hledat a popisovat další podmínky a postupy vedoucí k vytvoření ideálního českého modelu PRT. Takový však není a z mnoha důvodů nikdy nebude. Ale nevyužít materiálů a informací, které jsou k dispozici a vedoucí k určité optimalizaci, by bylo nemoudré.

Literatura:

- HOSHMAND, L. A. *Provincial Reconstruction Teams in Afghanistan*. International Security and Economic Policy Project Course, 10 May 2005.
- Save the Children: Provincial Reconstruction Teams and Humanitarian Relations in Afghanistan*. London: 2004
- JAKOBSEN, P.V. *PRTs in Afghanistan: Successful but not Sufficient*. Copenhagen: 2005 DIIS.
- NATO: *Future Comprehensive Civil-Military Interaction Concept*. Norfolk: 2007.
- PRT Working Principles, February 2003, UNAMA (2003) *UNAMA fact sheet on the PRTs* (1 August), http://www.rusi.org/downloads/assets/DIIS_DNK_-_PRTs_in_Afghanistan_-_successful_but_not_sufficient_2005_06.pdf.
- Operační plán ISAF z 27. června 2004 (Revised operational plan for NATO's expanded mission in Afghanistan), http://www.nato.int/issues/afghanistan_stage3/index.html.

Naplnování bezpečnostní a obranné politiky ČR vyžaduje v současném bezpečnostním prostředí zvýšenou schopnost účastnit se v operacích a misích mimo území ČR, včetně operací kolektivní obrany podle čl. 5 Severoatlantické smlouvy. Zvyšuje se tak požadavek na akceschopnost neboli využitelnost ozbrojených sil. ČR buduje a rozvíjí své vojenské schopnosti tak, aby byla schopna dostát závazkům přijatým k využitelnosti sil na istanbulském summitu NATO („istanbulská kritéria“). Istanbulský závazek je východiskem pro další zvyšování nasaditelnosti sil, přičemž dlouhodobým cílem ČR je získat schopnost všech bojových jednotek a jednotek bojové podpory a bojového zabezpečení působit v operacích a misích mimo území ČR. Tímto budou maximálním způsobem posíleny expediční schopnosti ozbrojených sil. Všechny nasaditelné jednotky jsou současně připraveny plnit úkoly i na území ČR a tvoří tak jeden soubor nasaditelných sil využitelný pro všechny hlavní úkoly.

Většina jednotek z tohoto národního souboru nasaditelných sil je vyčleněna jako příspěvek k naplnění politicko-vojenských ambicí NATO a EU. Oběma organizacím se nabízí převážně identické síly. Nasaditelné jednotky se podle potřeby účastní operací a misí v rámci NATO, EU, OSN nebo ad hoc koalic. ČR povede vojenské operace téměř výhradně jako součást širšího úsilí mezinárodního společenství. Tyto operace mohou probíhat ve značné vzdálenosti od ČR a účast jednotek OS ČR v principu není, vyjma arktických oblastí, geograficky omezena.

**TRANSFORMACE resortu Ministerstva obrany České republiky
A report, zvláštní číslo, prosinec 2007**